Gods Naam gewaagt, was natuurlijk. Gods eigen heilig Wezen staat in zulk een glans van oneindige majesteit verre boven ons, dat gemeenschap met het eigen *Wezen* Gods niet voor ons is weggelegd. In den *Naam* Gods daarentegen ligt uitgesproken, wat van de kennisse van Gods Wezen voor ons bereikbaar is. De Naam Gods is wat wij van den hoogen God noemen kunnen. En zoo ligt in dien Naam Gods 't alles uitgedrukt, wat in ons geloofsbewustzijn van den Heilige kan worden opgenomen.

Er is wel vaak beproefd, om tot in Gods Wezen door te dringen, maar van achteren bleek dit steeds niet anders dan valsche mystiek te zijn. Wij, menschen, weten en kennen niets van God, tenzij God zelf 't ons geopenbaard heeft, en die openbaring nu die is het, die in den Naam Gods ligt saamgetrokken. Het is met en naar dien Naam dat we ons in Gods mogendheid kunnen indenken; en door het geloof in dien Naam komt het zelfbewuste gemeenschapsleven met onzen God in ons tot stand. Als God zich zelf aan ons openbaart, en bij die Openbaring zich zelf voor ons noemt met een Naam, die in ons bewustzijn kan indringen, dan beantwoordt ons geloof hieraan door onzen God in dien heiligen Naam te gedenken.

Een andere weg, om in de gemeenschap met onzen God in te leven, is er niet, en daarom staat er zoo stellig: »*Door U alleen* gedenken wij Uws Naams«.

Niet uit ons zelf; en niet door anderen; maar *alleen* door Uzelf, d. w. z. door wat van U, o, God ons toekomt, en uit U in ons doordringt.

Wat we zelf onderzoeken, en wat anderen als licht op ons pad doen stralen, kan hierbij wel zijdelings behulpzaam zijn, maar zoo God zelf zich niet naar ons toebeweegt en ons in ons innerlijk wezen aangrijpt, en in ons verborgen zielswezen ons de tinteling van een hooger leven doet gevoelen, blijft 't al schijn en uitwendig streven, maar spreekt 't kindschap Gods niet in ons hart.

Veeleer gaat geheel onze vroomheid dan op in een uitwendig spreken over de heilige dingen; in een van buiten af bezien van het geloofsmysterie; en in 't maken van de religie tot een gemeenschapszaak met wie evenals wij er toe neigen, om religieus te zijn. Maar het blijft dan als een voor de poorte op en neder wandelen, zonder dat we er binnen kunnen gaan, om daar binnen, in het Heiligdom zelf, iets van de majesteit onzes Gods te genieten.

Alleen waar 't God belieft ons inwendig in het middenpunt van ons zielsleven aan te grijpen, ons uit ons uitwendig leven naar zich toe te trekken, ons door de poorte des geloofs binnen te laten, en zoo de binnenkamer van het Heiligdom zich aan onze ziel te laten ontdekken, komt 't tot waarachtige gemeenschap.

Zondig als we zijn, kunnen wij zelve die poorte niet ontsluiten, en alleen zoo God zelf zijn Naam in het binnenste van ons hart voor ons uitroept, heeft in ons die heerlijke ommekeer plaats, dat we dan nu ook metterdaad, niet in schijn slechts, maar in het diepere van ons wezen Zijn Naam gedenken kunnen. En dan wordt 't één hemelsch verkeer met onzen God reeds hier op aarde.

Nu ligt het saâmleven met onze broederen op aarde hier wel niet buiten, doch ook dat [illegible] in u én in uw broederen *uit Zich* zelf het hoogere deed binnendringen, en zoo uit de diepte van Zijn Goddelijk Wezen u beide geestelijk bewerkte en alsnu door die geestelijke saâmwerking verbindt.

En dan natuurlijk kan 't Gode believen, ons als instrument van Zijn hand te gebruiken, om de geestelijke bewerking, die we behoeven, in ons door te zetten en te voleinden.

Hierop rust de onderlijke betrekking, hierop rust de geheele kerkelijke verbintenis, hierop rust het vriendschappelijk saâmleven in de geloofsopenbaring, kortom, geheel de openbaring van wat ons religieus reeds op aarde verbinden kon.

Maar toch, ook hierbij is 't niet de moeder, noch de Bedienaar des Woords, noch de boezemvriend die dan ons innerlijk verrijken. Zij toch kunnen nooit anders doen, dan wat ons tot voeding of ter genesing moet zijn, *uitwendig* aandragen, en desnoods ons den liefdedrang bewijzen, om 't ons in ons op te doen nemen; maar de geestelijke macht, die toch alleen de rijke en volle uitwerking kan geven, komt nooit en nimmer van de broederen ons toe, maar eeniglijk van onzen God.

»*Door U alleen* gedenken we Uws Naams«.

Zelfs in de kweeking en versterking van ons lichaam onderscheidt wie vroom is, tusschen het brood dat hem voeden moet, en den zegen die van Boven komt, en die alleen het brood kan doen gedijen.

Altoos die tweeheid, en altoos de innerlijke sterking, ook voor het lichaam, van Boven.

Hoe zou 't dan anders kunnen, of ook geestelijk moet ons diezelfde levenswet beheerschen. Ook ouders, ook leeraars, ook vrienden kunnen ons toebrengen wat geestelijk ons sterken kan. Maar toch, het geestelijk groeien en bloeien ervan komt ons alleen toe door Gods Naam.

Dr. A. K.

Amsterdam, 30 November 1917.

Dat de publieke zaak ook publiek moet behandeld worden, is een gulden regel, dien we niet alleen op politiek, maar ook op kerkelijk terrein wenschen te handhaven. De oude methode van onze regentencolleges om de publieke zaak binnenkamers af te handelen, doet te veel aân het *de vobis sine vobis*, d.w.z. wij »zullen over u maar zonder u beslissen«, denken, dat het machtwoord is der autocratie en den mensch tot een slaaf vernedert, die alleen maar blindelings heeft te gehoorzamen. Een vrij volk, dat tot mondigheid is gekomen, wil niet als een kind of slaaf behandeld worden, maar eischt, dat degenen, die geroepen zijn het te besturen, dit doen zullen coram populo, ten aanzien en aanhooren van heel het volk; niet in het donker weggescholen van de binnenkamer, maar in het volle daglicht van de openbare raadzaal. Zoo alleen kan het politieke leven van het volk tot hooger peil worden opgevoerd en aller belangstelling voor de publieke zaak worden gewonnen. En zoo ook kan alleen door het volk contrôle worden uitgeoefend over de regeeringsdaden. Er is dan ook niets wat meer bevorderlijk is aan een gezonde ontwikkeling van het staatkundige leven, dan deze publieke behandeling der publieke zaak. Wat in 't geheim geschiedt, loopt zoo licht gevaar in persoonlijk gekonkel te ontaarden, door allerlei lagere motieven te worden geleid en van middelen gebruik te maken, die het daglicht niet kunnen velen. Het is niet het minst aan de geheime diplomatie te wijten, dat deze schrikkelijke oorlog over Europa is uitgebroken, die, zooals de heer Van Houten terecht opmerkte, wel de grootste ramp is, die de menschheid na den zondvloed trof. Bij alle volkeren komt dan ook de wensch op, dat ook op het gebied der uitwendige staatkunde met deze geheimzinnigheid zal gebroken worden en het lot der volkeren niet meer beslist zal worden door het geheime spel der diplomatie en door geheime tractaten en afspraken, die geheel buiten het volk om gesloten worden en waarvan zelfs de inhoud niet wordt bekend gemaakt.

Dat deze eisch van een gezonde democratische ontwikkeling ook op kerkelijk gebied zich heeft te doen gelden, spreekt wel van zelf, en het is niet het minst de verdienste van het Gereformeerde Kerkrecht, dat het dien eisch steeds gehandhaafd heeft en juist daardoor ook op politiek terrein de ontwikkeling der staatkundige vrijheden heeft bevorderd. De Schrift zelf gaat ons dan ook daarin voor. Christus is niet opgetreden om aan een kleinen kring een esoterische leer te verkondigen, maar trad openlijk op en kon daarom tot den Hoogepriester zeggen: Ik heb vrijuit gesproken tot de wereld; ik heb allen tijd geleerd in de synagoge en in den tempel, waar de Joden van alle plaatsen samenkomen; en *in 't verborgene heb ik niet gesproken*. Als de Apostelen hun convent houden te Jerusalem, waar beslist zal worden over de twistvraag, die te Antiochie was opgerezen, dan wordt niet alleen de Kerkeraad daarbij geroepen, maar heel de gemeente, om de beraadslaging en de beslissing der Apostelen te vernemen. En wanneer uit de verschillende gemeenten aan den Apostel Paulus allerlei vragen werden toegezonden betreffende de charismata, de oefening van de kerkelijke tucht, huwelijksgevallen enz. dan beantwoordde de Apostel die vragen niet in een geheim schrijven aan den Kerkeraad, maar in een openbaren zendbrief, die gericht is aan heel de gemeente en daarom ook door de gemeente gelezen werd. Ook dit is een stuk der Christelijke vrijheid, dat daarom niet prijs mag worden gegeven. De gemeenteleden zijn niet onmondige leeken, die van boven af geregeerd moeten worden door een autocratisch college, maar vrije kinderen Gods, een koninklijk priesterdom, die niet met dwang maar gewillig moeten geleid worden. Blinde gehoorzaamheid mag daarom van hen nooit geeischt. Het perinde ad cadaver, gehoorzaam als een willoos lijk, is den Protestant een gruwel. Het primordiale van degenen, die als ambtsdragers in de Kerk optreden, te toetsen aan Gods Woord, wordt daarom door het Protestantisme zoo beslist gehandhaafd. Daarin bestaat juist op kerkelijk terrein de Christelijke vrijheid, zooals Voetius het zegt. En het recht van beoordeeling en critiek, aan de gemeenteleden geschonken door Gods Woord, kan niet tot uiting komen, wanneer de publieke zaak ook niet publiek behandeld wordt. Vandaar dan ook de eisch, die telkens in onze Kerkenorde gesteld wordt, dat van elke handeling van den Kerkeraad mededeeling aan de gemeente zal geschieden, opdat de gemeente er in gekend worde en aan die handeling haar goedkeuring hechte. Zoo bij de verkiezing der ambtsdragers; bij de ontvangst en bij het afgeven van attestatien; bij het afleggen van de belijdenis des geloofs en het sluiten van huwelijken, en evenzoo bij het oefenen van de kerkelijke tucht. Het *nil sine consensu plebis*, d.w.z. niets zonder de toestemming van de gemeente, is daarom een grondregel van ons Gereformeerd Kerkrecht. En juist door dien regel te stellen, heeft het Gereformeerd Kerkrecht die belangstelling in het kerkelijk leven gewekt, die gezonde democratische ontwikkeling, die de Gereformeerde Kerken zoó hoog doet staan boven de andere Christelijke Kerken, zelfs boven de Luthersche Kerk, die wel in haar eersten aanloop even beslist voor de vrijheid van den Christenmensch optrad, maar later om allerlei utiliteits-redenen de rechten der gemeenteleden schier geheel prijs gaf. In de Lutersche Kerk berust alle macht bij de predikanten, de ecclesia docens; de gemeenteleden hebben tegenover hen alleen een passieve rol te vervullen; zij zijn objecten der kerkregeering, maar aan de kerkregeering deelnemen mogen ze niet. Zelfs het recht van controle en critiek is hun niet gegund. In de Gereformeerde Kerken is dit geheel anders. De gemeenteleden zijn hier niet alleen object, maar in zekeren zin ook subject der kerkregeering. Ze hebben niet alleen een passieve, maar ook een actieve rol te vervullen. Ze moeten niet blindelings gehoorzamen, maar hebben controle te oefenen op elke daad van de ambtsdragers, of deze wel overeenstemt met de beginselen van Gods Woord. Het Gereformeerde Kerkrecht spreekt daarom van een *ambt der geloovigen*. En niet in het beperken of besnoeien van dit ambt der geloovigen, maar juist in de krachtige ontwikkeling van dit ambt ligt de waarborg van de gezondheid van het kerkelijk leven. Alleen daardoor kan de deformatie, die telkens weer in de Kerk dreigt binnen te sluipen, het best worden tegengegaan. Want die deformatie gaat gewoonlijk niet van de gemeente, maar van de ambtsdragers in engeren zin genomen, uit.

Natuurlijk wil dit niet zeggen, dat de Kerkeraad, of de ambtsdragers in engeren zin, slechts de uitvoerders zouden mogen zijn van wat de gemeente goedvindt of beslist. Dat is de dwaling der Independenten, die feitelijk in de Kerk de volkssouvereiniteit hebben ingevoerd. En even beslist als het Gereformeerde Kerkrecht zich tegen elk hierarchisch optreden van het ambt verzet, heeft het zich ook verzet tegen deze volkssouvereiniteit, die de regeermacht, door Christus aan de ambtsdragers geschonken, op de gemeenteleden wil overbrengen en door hen wil laten beslissen, hoe de ambtsdragers hebben te handelen. Niet bij de gemeenteleden, maar bij den Kerkeraad berust de *potestas directiva*, gelijk onze Vaderen het noemden, d. w. z. de leidende macht. Alleen het blindelings moeten volgen van deze leidende macht wordt door het Gereformeerde Kerkrecht buitengesloten. De gemeenteleden hebben het recht van controle en critiek. Zoo bewandelt het Gereformeerde Kerkrecht den gulden middenweg tusschen hierarchie en volkssouvereiniteit; het erkent de macht van het ambt, maar het handhaaft ook het recht der gemeenteleden.

Een der vragen, die hierbij in de practijk voorkomen, is nu deze, of het dan niet wenschelijk en zelfs noodzakelijk is dat de Kerkeraadsvergaderingen publiek worden gehouden, zoodat elk gemeentelid de beraadslagingen kan bijwonen. In het staatkundig leven, zegt men, ligt juist in deze publiciteit een der machtigste middelen om controle te oefenen. Onze rechtsgedingen worden niet in het geheim, maar publiek gehouden, en de rechtzitting kan ieder bijwonen. Slechts bij uitzondering, wanneer het minderjarigen geldt of zaken van onzedelijkheid, wordt het proces met gesloten deuren gevoerd, maar regel is, dat de procedure voor ieder toegankelijk is. Evenzoo is het met onze parlementszittingen, die alleen bij hooge uitzondering in comité generaal geschieden, maar als regel openbaar zijn. En niet alleen geldt dit van de zittingen van de Staten-Generaal, die de vertegenwoordiging van het volk zijn, maar ook van de gemeenteraadsvergaderingen, waar over de belangen van de gemeente beraadslaagd wordt. De regel, dat de publieke zaak ook publiek behandeld moet worden, wordt hier consequent toegepast. Maar op kerkelijk gebied doet men aldus niet. Onze Synoden zijn publiek; elk lid der Gereformeerde Kerken mag ze bijwonen; alleen als uitzondering worden zittingen in comité gehouden, waarbij de gemeenteleden niet worden toegelaten. Daarentegen bij de vergaderingen van den Kerkeraad wordt dit niet toegepast; regel is hier juist, dat deze zittingen in besloten kring worden gehouden en de gemeenteleden er geen toegang hebben. Consequent, zegt men, is dit niet. Wat voor de Synode geldt, moest ook voor den kerkeraad gelden. Prijst ge, dat onze Synodes, in tegenstelling met de Synodes der Hervormde Kerk, publiek worden gehouden, waarom keurt ge dan niet af, dat de Kerkeraden in het geheim vergaderen? [illegible] ontbreekt, maar juist dit buitensluiten van de gemeenteleden maakt, dat de belangstelling in het kerkelijk leven verflauwt; dat de gemeente, die de beraadslagingen niet bijwoont, niet weet, welke motieven tot een kerkeraadsbesluit hebben geleid, en dat daardoor ook het recht van contrôle en critiek niet tot uitoefening kan komen. Zoo wordt de Kerkeraad toch weer een college, dat boven en buiten het leven der gemeente staat, en dreigt weer het gevaar van hierarchie.

Zeker zijn deze bezwaren ernstig genoeg, om ze niet zonder meer met een beroep op de bestaande gewoonte of op onze Kerkenorde op zij te schuiven. De gewoonte beslist niet en onze Kerkenorde kan verbeterd worden. Deze vraag moet dan ook principieel beantwoord worden. In een volgend artikel hopen we dit te doen.

Solo.

Ons zendingswerk in Solo, waar Dr. Van Andel op zoo uitnemende wijze arbeidt, loopt gevaar wegens geldgebrek tot stagnatie te worden gedoemd.

De Gereformeerde Kerk van Amsterdam, die de zorg zoowel voor dit zendingsterrein als voor dat van Djocjacarta op zich nam, en daarmede een dubbelen last te dragen kreeg, kan, ook met den steun der andere Kerken in Noord-Holland, dien last nauwelijks meer dragen. Reeds nu dekken de regelmatige inkomsten de uitgaven, voor dezen zendingsarbeid vereischt, bij lange na niet, en de Kerkeraad heeft zich daarom genoodzaakt gezien aan de leden der Gereformeerde gemeente in Amsterdam te verzoeken hun bijdragen voor de Kerk met minstens een zesde te verhoogen, ten einde in de kosten van den Zendingsarbeid ook verder te kunnen voorzien. Maar tegelijk meende de Kerkeraad onder deze omstandigheden geen verdere uitbreiding aan den zendingsarbeid te mogen geven en werd dan ook in dien zin aan Dr. Van Andel geschreven.

Voor Dr. Van Andel is dit, begrijpelijkerwijze, een bittere teleurstelling geweest, en hij heeft daarom een open brief gericht aan de leden der Gereformeerde Kerken in Noord-Holland, waarin hij op zoo roerenden toon om meerderen financieelen steun vraagt, ten einde zijn arbeid te kunnen uitbreiden, dat men wel een hart van steen zou moeten hebben om niet aan deze smeekbede te voldoen. Elders drukken we dien brief in ons blad af, om er mée toe bij te dragen, dat deze smeekbede onder de oogen van alle leden der Gereformeerde Kerken in Noord-Holland komt. En we twijfelen geen oogenblik of de vrucht van dit schrijven zal wezen, dat de gaven zoo mildelijk toestroomen, dat de Kerkeraad van Amsterdam aan dezen ijverigen zendingsdienaar zal kunnen berichten: ga met uw arbeid door en breid dien uit; voor de kosten durven we thans weder instaan.

Er blijkt in Solo metterdaad een geopende deur voor het Evangelie ons te zijn geschonken. In een persoonlijk schrijven tot ons gericht, meldt Dr. Van Andel ons: »Zondag heb ik weer 12 volwassenen en 8 kinderen gedoopt. Op plaatsen in de buurt, hoop ik ook nog tien of elf volwassenen en enkele kinderen te doopen in de eerstvolgende weken. De eerste zeven maanden van 1917 zullen dan, als alles goed gaat, een oogst hebben gegeven van 48 of 39 doopelingen. Dat is voor Java wel heel bijzonder. En wat nog verblijdender is, de gemeente wordt steeds ijveriger in het medewerken. Daarom hebben we voor de toekomst nog veel grootere verwachtingen die m.i. volkomen gegrond zijn. Onze verwachtingen zijn tot nu toe geregeld overtroffen. We hebben dus wel bizondere reden tot dankbaarheid. Het colportagewerk is m.i. een der belangrijkste zendingsmiddelen. We hebben in Solo negen colporteurs en krijgen er nog een bijbelvrouw bij. Deze vrouw is een vrouw van stand, die toegang heeft tot alle vrouwen van het Manghoe-Negaransche hof. Zij is bijzonder bekwaam voor de Evangelisatie. Ik bedien nu op vijf plaatsen het Heilige Avondmaal; D.V. over drie maanden op zes. Het aantal stijgt onrustbarend. Over enkele jaren zouden er wel eens te weinig Zondagen in het jaar kunnen blijken te zijn. Ik vrees, dat Noord-Holland behalve den zwaren post te Djocja den even zwaren en snel groeienden post op Solo op den duur moeilijk zal kunnen onderhouden. Dat wordt èn hier èn in Amsterdam een moeilijk vraagstuk. Maar wellicht zal de pers wel steun kunnen verleenen.«

Ook de nadere bijzonderheden, die Dr. Van Andel in zijn publiek schrijven mededeelt, toonen wel, hoe groot de belangstelling in den omtrek van Solo voor het Evangelie is en hoeveel kan verwacht worden, wanneer krachtig kan worden ingegrepen. En al is de last dan zwaar, die op de Kerk van Amsterdam en de andere Kerken in Noord-Holland gelegd is geworden, ze zullen dien last met blijdschap dragen, waar ze hooren, dat de arbeid van haar Zendingsdienaar zoo uitnemende vruchten draagt. Wat de Apostel Paulus in II Cor. 8 : 3 van de gemeenten in Macedonie schrijft, dat »zij naar hun vermogen, ja, ik betuig het, boven hun vermogen gewillig zijn geweest«, moge daarom ook op de Kerken in Noord-Holland van toepassing zijn. En wanneer ten slotte bleek, dat de uitbreiding van het Zendingswerk van de Kerken in deze provincie metterdaad te veel eischen ging, zou hulp van andere provinciën moeten worden gevraagd. Onze arbeid te Solo is van te veel beteekenis, dan dat deze wegens geldgebrek zich niet verder zou mogen uitbreiden, waar de roepstemmen om Evangelieprediking zoo luide tot ons komen.

Er wordt in onze dagen zeker veel van van ons eigen kerkelijk leven stijgen, omdat de predikantstractementen verhoogd moeten worden. Voor onze Christelijke scholen zullen we evenzeer extra moeten bijdragen om in den nijpenden nood onzer onderwijzers te voorzien. En daarbij wordt het leven steeds duurder en stijgen de belastingen met sprongen naar boven. Maar hoezeer we dit alles weten, en begrijpen, dat menigeen reeds thans zich allerlei ontbering moet getroosten om rond te kunnen komen, en daarom eer aan inkrimping en bezuiniging denkt dan aan uitbreiding zijner gaven, toch make men voor Indië een uitzondering. Onze schuld als volk tegenover Indie is zoo groot. God heeft ons een der rijkste koloniale bezittingen gegeven en wat hebben we al de eeuwen, dat Holland's vlag daar woei, voor Indië gedaan om het in ruil voor de schatten, die het ons schonk, den schat van het Evangelie terug te geven?

Een gedenkboek.

Naar aanleiding van den tachtigsten verjaardag van Dr. A. Kuyper heeft het studentencorps der Vrije Universiteit aan den jubilaris verzocht een bemoedigend en aansporend woord tot de leerlingen der Vrije Universiteit te richten, aan welk verzoek Dr. A. Kuyper welwillend heeft voldaan. Opdat dit woord een blijvende herinnering zou wezen, besloot het corps het afzonderlijk uit te geven, terwijl Dr. T. Ferwerda in een voorafgaand woord den persoon en arbeid van Dr. A. Kuyper inzonderheid met betrekking tot de Vrije Universiteit zal herdenken. Dit geschrift zal verschijnen onder den titel: *Nog leven in den band van voorheen* en met enkele portretten van Dr. A. Kuyper worden geïllustreerd. Natuurlijk is deze uitgave in de eerste plaats bestemd voor leerlingen en oud-leerlingen der Vrije Universiteit, maar voorzoover er exemplaren overschieten, zullen die ook voor anderen beschikbaar worden gesteld. Gaarne voldoen we daarom aan de uitnoodiging van de Commissie, die voor deze uitgave zorgde, om op dit gedenkboek de aandacht te vestigen.

Predikantstractementen.

Inzake de predikantstractementen heeft de Classis Groningen de volgende besluiten genomen:

1. Dat in alle kerken der Classis het minimum-tractement voor de Dienaren des Woords f 1400 met vrije woning en vrijdom van alle belastingen, welke niet uit het persoonlijk vermogen der Dienaren voortvloeien, moet bedragen.

2. Dat verder het bedrag der normale tractementen, zooals dat door de Particuliere Synode van Groningen in het jaar 1914 groepsgewijze indeeling der kerken, voor de Classis Groningen is bepaald, met f 200 verhoogd moet worden, waarbij de kerken wordt aanbevolen rekening te houden met de grootte en behoefte der gezinnen.

3. Dat, zoo daaraan eerst wordt voldaan, daarboven een duurtetoeslag van ten minste 12 pCt., door de laatstgehouden Generale Synode genoemd, wegens den druk der duurdere tijden, noodig is.

De goede bedoeling van dit besluit om aan den nood, waarin onze predikanten verkeeren, tegemoet te komen, waardeeren we. Zelfs keuren we het allerminst af, dat de Classis, waar vele Kerken nog niet genoeg overtuigd zijn, wat in deze haar plicht is, uitspreekt, wat naar hare overtuiging het minimum-tractement voor een Dienaar des Woords in onze tijden behoort te zijn.

Maar wel veroorloven we ons eenige bedenking in te brengen tegen den vorm, waarin dit besluit gekleed is.

De Classis schrijft hier gebiedend voor aan de Kerken, dat het minimum-tractement *f* 1400 *moet* bedragen.

Heeft de Classis het recht om dit te doen?

Onze Generale Synodes hebben dusver, hoe vaak ook het onderwerp van de verbetering der predikantstractementen aan de orde kwam, zich onthouden van een bepaling, waardoor een minimum tractement voor alle Kerken werd vastgesteld, en ze hebben dit terecht niet gedaan, omdat aan geen meerdere vergadering het recht toekomt, om in financieele zaken een gebod aan de Kerken op te leggen. Het vraagstuk van de verbetering der predikantstractementen ware anders gemakkelijk genoeg op te lossen. De Synode had dan slechts de Kerken, naar gelang van hare grootte, in bepaalde groepen in te deelen en voor elke groep het tractement van den predikant vast te stellen. Maar de Synode deed dit niet en volgde den alleen juisten weg, bij de Kerken aan te dringen op verbetering der tractementen. Zelfs het besluit der jongste Synode, dat met het oog op den nood der tijden een duurtetoeslag van 12 pCt. op de predikantstractementen noodzakelijk werd geacht, was niet een bindend besluit, waarmede dit aan de Kerken werd opgelegd, maar alleen een uitspreken, dat de Synode die verhooging billijk achtte en daarom bij alle Kerken er met ernst op aandrong, deze verhooging zoo spoedig mogelijk te geven. Drang dus op grond van billijkheid, maar geen gebod.

Bedoelde de Classis Groningen nu, dat het minimum-tractement *f* 1400 behoort te bedragen en wilde zij, overtuigd, dat niet één Kerk in haar midden buiten staat was dit tractement op te brengen, daarom bij al haar Kerken er op aandringen om het tractement, voor zoover het dit peil nog niet bereikt had, te verhoogen, dan hebben we hiertegen geen het minste bezwaar. Maar het woord *moeten* geeft den indruk, alsof de Classis hier optreedt, om dit aan de Kerken als een last op te leggen. En we zien niet in, op welken grond de Classis daartoe het recht kan hebben.

Gesteld toch, dat een arme Kerk dit minimum-tractement niet kan opbrengen, zou ze dan wegens dit besluit van de Classis geen predikant mogen beroepen? En indien zulk een Kerk een predikant vond, die eigen middelen had en bereid was zulk een arme Kerk voor minder tractement te dienen, zou de Classis dit dan kunnen verhinderen? Zou dit niet een tekort doen zijn, aan de autonomie der plaatselijke Kerk?

We stellen deze vragen, omdat ook wat de verzorging onzer emeriti-predikanten betreft, zich een niet ongevaarlijke richting in onze Kerken openbaart, om het beginsel der vrijwilligheid los te laten en alles van boven af door bindende besluiten van de meerdere vergaderingen te regelen. Daarin schuilt een gevaar voor onze Kerken. Het collegialisme, dat we in de Hervormde Kerk veroordeelen, zou zoo langs een achterdeur naar binnen sluipen. Stellen de Classis vast, welke predikantstractementen moeten uitgebreid worden, dan zullen de Kerkeraden straks met even veel recht gaan bepalen, hoeveel hoofdelijken omslag elk gemeentelid heeft bij te dragen. En dan is er nog maar één stap noodig om, wanneer de gemeenteleden onwillig blijken om deze kerkelijke belasting te betalen, de hulp in te roepen van den wereldlijken rechter, om hen daartoe te dwingen. Al de ellende, die daarvan in de Hervormde Kerk gezien wordt, zouden we dan ook in onze Kerken binnen halen. Het is daarom dat we waarschuwen. Een verkeerd beginsel, eenmaal toegelaten, werkt op heel het kerkelijk leven door.

Lidmaatschap van neutrale vereenigingen.

Een onzer lezeressen vraagt ons, of leden eener Gereformeerde Kerk ook werkend lid mogen zijn van een niet-Christelijke zangvereeniging? Natuurlijk geldt deze vraag niet alleen voor leden eener Gereformeerde Kerk, maar in het algemeen voor elk Christen, want van bepaalde eischen, hierbij aan een lid der Gereformeerde gemeente te stellen, kan geen sprake wezen. Ja, deze vraag raakt niet alleen de niet-Christelijke zangvereenigingen, maar in 't algemeen het lidmaatschap van alle neutrale vereenigingen, die zich aan de beoefening der kunst, der letterkunde enz. wijden.

Stelt men deze vraag in dien meer algemeenen vorm, dan gevoelt men ook, dat ze niet zoo gemakkelijk te beantwoorden is. Ware het toch voor een Christen ongeoorloofd, lid te zijn van een neutrale of niet-Christelijke vereeniging, dan zou een Christen ook geen lid mogen zijn van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen, van de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde, van het Historische Genootschap van Utrecht en tal van andere vereenigingen, die aan de wetenschap, de kunst of de beoefening der historie zich wijden. Zulk een eisch nu kan zeker niet ge-